

Åhls hembygdsförening

Hjultorget 1, 793 41 INSJÖN
Oktober 2019 Nummer 3 Årgång 20

Medlemsblad

Till alla Insjöbor och andra Åhlbor

Du håller nu i din hand Åhls hembygdsförenings medlemsblad. Detta nummer delar vi ut till alla som bor i Insjön och övriga Åhl, liksom vi nu har gjort ett par år. Annars är det våra 800 medlemmar som får bladet, som vi ger ut fyra gånger om året.

Vår förening är en av de största hembygdsföreningarna i Dalarna, men vi vill gärna vara ännu fler medlemmar.

Du kan se en del av vad vi har på vårt program om du läser det som står under rubriken "Rapport från ordföranden" här nedanför och informationen på nästa sida.

Om du är intresserad av att bli medlem kan du göra på något av följande sätt:

- Skicka ett mail till ahlshembygd@hotmail.com
- Ring till Mats Lyck, tel 070-524 01 93

Ange namn, postadress och ev. e-post-adress.

Att bli medlem kostar 100 kr per år för hela familjen eller 75 kr per år för en person.

Om du blir medlem i år gäller avgiften även för hela år 2020.

Välkommen som ny medlem!

Rapport från ordföranden

Kära hembygdsvänner och Åhlbor!

Om oktober säger den gamla bondepraktikan: "Om löven icke vilja gärna falla av träden, då bliver det en kall vinter." När jag tittar ut genom fönstret tycker jag det ser ut som träden gett upp för säsongen och fäller sina färggranna löv. Så vi får väl se var den kommande vintertemperaturen hamnar.

Vår sommarverksamhet inleddes med **Midsommarfirande**. Bindning av rumpa och kransar utfördes dagen före med några tappra entusiaster. Jag själv fick ta mig an kransarna, dom är kanske lite tunnare i år, blomstertillgången var inte den allra frodigaste. Allt blev dock klart och stängen kunde lövas och resas under ledning av Torvald Joons med hjälp av starka armar, påhejande publik och spelmän. Barn och vuxna dansade sedan de traditionella danslekarna kring stängen. Tack alla ni som kom och bidrog till

att traditionen förs vidare. Vi var ca 500 personer på Vattberget.

Den 17 augusti besöktes vi av ett 30-tal medlemmar i **Stora Skedvi hembygdsförening**. Stina Kallin visade våra sockendrakter i dräktkammaren och även Minnesgården visades. Lunch intogs på Sätergläntan och därefter guidade Stenåke Petersson på Åhlénpaviljongen. Även besök på Clas Ohlson-museet gjordes. Dagen avslutades med visning av Åhls kyrka där Per Gustafsson var ciceron. Niclas Westling inledde med att spela "Gammal fäbodpsalm" på kyrkorgeln och besöket avslutades med "kyrkkaffe", tillrett av Gunnbritt Sundström.

Jag hoppas att du hittar intressant läsning i detta Hembygdsblad med både historia och nutid.

Hjärtliga Hembygdshälsningar
Roger Arvidsson, ordförande

*****

Några andra aktiviteter som vi haft under sommaren:

Gruvvandringar

Varje onsdagskväll i juli anordnade vi som vanligt vandringar med guide i gruvområdet vid Solberga. Flera grupper har också gått vid andra tider, både med guide och enskilt. Informationsskyltar finns uppsatta, även på en andra led som utgår från Helgbo, den s k Järnfyran.

Åhlénpaviljongen

Under sommaren och fram till mitten av augusti och på Insjödagen har vi som vanligt haft paviljongen öppen med utställningen om Det företagsamma Insjön.

Måndagsvandringar

Varje måndagsmorgon samlas ett 20-tal pigga insjöbor utanför ICA för att vandra ett par timmar till någon intressant plats i omgivningen. Vi besöker ofta platser i Åhl som många aldrig har besökt tidigare.

Insjön förr och nu

Det är namnet på en studiecirkel som vi i samarbete med PRO har varannan torsdag på Insjöns Teater. Då berättar vi för varandra om allt som vi kommer ihåg från gamla tider. Lite släktforskning och identifiering av foton blir det också.

Hembygdsföreningens byggnader

Vi äger många byggnader som alla måste underhållas för att bli bevarade för framtiden: -På Minnesgården på Vattberget finns 13 hus från 1500- till 1800-talet. Gamla skolan hyr vi också ut.

-Insjöns Teater är en stor byggnad på Vintergatan som det går bra att hyra för olika tillställningar – privat eller föreningar.

-I Åhlénpaviljongen på Hjultorget finns vår företagsutställning.

Visning av våra museer

Minnesgården på Vattberget, Dräktkammaren på Insjöns Teater och Skolmuseet på Sockenvägen visar vi för dem som är intresserade.

Inställda aktiviteter

Tidigare år har vi också haft andra aktiviteter som vi blivit tvungna att ställa in, eftersom inga av våra 800 medlemmar varit villiga att hjälpa till. Det är bl.a. hembygdsdag i augusti och brasafnarn i september. Om det är någon som skulle vilja att vi återupptar dessa aktiviteter och även vill hjälpa till – hör av er till styrelsen, se adresser nedan.

Junkar Bertils fond: Medel kan sökas hos Åhls hembygdsförening av den som gör eller gjort beaktansvärda insatser för Åhl och dess invånare. (Se adresser nedan.)

Vandringsleder

/Lars-Erik Danielsson

Vandra på de leder som Åhls hembygdsförening har gjort i ordning i skogarna runt Insjön. Utgår från:

FISKDAMMARN – 1 km före Solberga

”GRUVVANDRINGEN” i det intressanta gruvområdet. 5 km

Även guidade vandringar i juli.

HELGBO – vid skogsvägen från badet

”JÄRNFYRAN”

Sommarbergets gruvor – Predikstolsgruvan - Stålgruvan – Svedjegruvorna. 4 km

AHRNEBERGS VÄG - Köpcentrum V

2 leder på Ålheden: 8 km och 13 km

KNIPPBODARN – nedanför

majstångsplatsen 2 leder: 3 km och 6 km

Lederna är markerade med orange färg.

Lederna, utom på Ålheden, kan ha blöta passager. Stövlar eller vattentäta skor rekommenderas.

I bl.a. Åhlénpaviljongen (sommartid) och hos Lundhags vid Hjultorget kan du titta på/köpa kartor med lederna markerade.

Lederna har renoverats med stöd från Leksands kommun.

Åhls hembygdsförenings medlemsblad.

Adress Hjultorget 1, 793 41 INSJÖN

-Adressändring kan anmälas på någon av ovanstående adresser eller tel 070-524 01 93

Bankgiro 725-4154

Tel 0247-413 60 eller 076-949 65 20 Swishnr 123 379 11 67

Ansvarig utgivare Roger Arvidsson

e-postadress ahlshembygd@hotmail.com

Redaktör Hans Hellström

Hemsida www.hembygd.se/ahl

Vad händer i Insjön?

Som du säkert hört har kommunen lagt fram förslag till nedskärningar av verksamheten för att få balans i ekonomin. För Insjöns del omfattar detta sådant som direkt skulle påverka insjöborna, nämligen nedläggning av fritidsgårdsverksamheten, upphörande av spolning av ishockeyrinken vid IP och sämre underhåll av skidspåren på Ålheden. Åhls hembygdsförening skulle också drabbas genom att det bidrag som vi fått hittills skulle försvinna. Flera politiska partier har emellertid motsatt sig en del av förslagen och frågan ska avgöras av kommunfullmäktige i mitten av oktober. När du läser detta är kanske beslut redan fattat.

Nu är det inte bara dessa negativa nyheter som vi får höra om. Den folkstorm som framförallt Insjöns Intresseförening drog igång i somras när kommunen plötsligt lade ner Ålbybadet, har lett till att det nu kommer att anslås medel för en lösning av frågan – dock inte klarlagt hur. Problemet är ju att vägen till badet under långa tider blockeras av tåg vid Containerterminalen. Det finns sedan länge en plan att anlägga en ny väg till badet på andra sidan järnvägen.

En annan positiv nyhet är att det nu ska avgränsas en gång- och cykelväg på Insjövägen mellan Stationsvägen och Faluvägen. Därigenom får framförallt barnen i södra delarna av Insjön en säkrare väg till skolan.

Gång- och cykelvägen är tänkt att ligga till vänster om markeringen på bilden.

Medlemsresan 2019

Foton H. Hollsten

Föreningen anordnar varje år en medlemsresa. I år gick den till Husby. Deltagarna besökte där Silfhytteå med lämningar från järnframställning och en sluss som använts för transporter av gods mellan sjöarna. I resan ingick också ett besök i Kloster med minnen från den industriella verk-

Modell av Polhemsknuten från 1690-talet, idag kardanknuten i bilarna.

samhet som funnits där och besök i Engelska parken. I Stjärnsund besöktes Polhemsmuseet där många av Christoffer Polhems futuristiska uppfinningar fanns utställda. Lunch intogs på Stjärnsunds Herrgård.

Stjärnsundsurs, tillverkas fortfarande i Stjärnsund

Tunsta Faktori

/Hans Hellström

Älvpassagen vid Tunsta har sedan långt tillbaka i tiden utgjort en viktig knutpunkt i Österdalarna. Vid 1600-talets mitt hade Vedkompaniet här en kontrollstation för timmerförseln från Siljans vattenområde. På 1800-talet var Tunsta den förnämsta nederlagsplatsen för varor som fördes mellan Falun och socknarna vid Siljan, på landsvägen eller sjöledes på älven och Siljan.

Sedan långt tillbaka fanns här en färjeförbindelse över älven, men en flottbro tycks ha ersatt färjan på 1670-talet. Bron var belägen nedströms nuvarande bro. Vägen ner mot bron finns kvar på båda sidorna av älven. På Tunsta-sidan fanns en brostuga, som på senare tid användes som familjebostad. Den hade troligen tidigare använts för den varuhantering som skedde här.

Den nordligaste gården i Tunsta ägdes i början av 1800-talet av Israels Anders Israelsson med hustrun Björ Anna. De flyttade 1821 med familjen till Falun. När en ny ägare tillträdde har inte klarlagts, men under hela 1830-talet bodde inspektor Carl Adrian Fernstedt med sin familj där. 1834 flyttade även inspektor Svante Berntsson till Tunsta och med anknytning till denna gård. Dessa mäns titel – inspektor - antyder att de hade med faktoriverksamheten att göra. Det torde vara från denna tid som varuhanteringen vid Tunsta Faktori var som mest omfattande. Faktoriet lagrade varor och ordnade transporter för dessa. Den nuvarande tvåvåningsbyggnaden uppfördes troligen under denna tid. Den syns på en teckning från 1838.

1846 flyttade *Siggardt Elis Fahlroth*, född 1806 från St. Tuna, till denna gård med sin familj. Han

var gift med *Ulrika Hedvig Blomberg*. Det var nu de som drev Tunsta faktori.

1874 inrättades även Åhls första poststation i byggnaden. Stationens namn var Tunsta. I byggnaden fanns även då ett pensionat. Faktoriet och pensionatet drevs efter Fahlroths död 1872 av hans änka, åtminstone till 1880. Efter att järnvägen kom till Åhl 1884 miste faktoriet sin betydelse. Även poststationen flyttades till stationen vid järnvägens slutstation vid sjön Insjön. Pensionatsverksamheten drevs emellertid vidare av fru Blombergs dotter *Amanda Fahlroth* och brorsdottern *Jenny Blomberg*. Denna verksamhet fortsatte till omkring 1920.

På 1920-talet övertogs byggnaden av Insjöns Sågverk som kontor och från 1990-talet till för något år sedan var Tomoku Hus dess ägare. Den användes då bl a som hotell för besökande japaner. Fastigheten är sedan något år i privat ägo, och planer finns att åter öppna boendeverksamhet där.

Det fanns under en tid även ett gästgiveri i Tunsta. Hur långt tillbaka är inte klarlagt, men det fanns dock 1793. Det låg emellertid inte vid Tunsta Faktori utan på den tredje gården norrifrån i Tunsta, Mäxgården. Det drevs i början av 1800-talet av gästgivaren Per Åhlfeldt och senare av Gästgivar Annas Mats Andersson. 1829 beslutade sockenstämman på order av kronobefallningsmannen att flytta gästgiveriet från Tunsta till Helgbo. Där hade sedan långt tillbaka funnits gästgiveri. Det ansågs tydligen vara för kort sträcka från gästgiveriet i Leksands Noret till Tunsta.

Tunsta Faktori, första delen av 1900-talet